

ȘCOALA - SINTEZĂ A VALORILOR SOCIAL-CULTURALE,
IDEE FUNDAMENTALĂ A GÎNDIRII PEDAGOGICE A LUI
ONISIFOR GHIBU

Conf. univ. dr. I. Cerghit

Ca militant al elaborării unei pedagogii românești bazată pe analiza realității specifice națiunii noastre, Onisifer Ghibu a pus, cum era și firesc, în centrul preocupărilor sale, creșterea prestigiului și afirmării unei școli autentice integrată în modelul de cultură propriu națiunii române, subordonată întru totul idealului social-politic național, legată strins de trecutul istoric al poporului nostru, de moștenirea materială și spirituală transmisă din generație în generație pînă în contemporaneitate.

Fără să absolutizeze sau să minimalizeze însemnă-
tea sistemului de învățămînt în ansamblul tuturor celor-
lalți factori de educație și cultură, el vede în ființa
școlii o instituție de prim ordin în viața statală, a că-
rei menire principală trebuie să fie aceea.

- de a îngădui dezvoltarea optimă a tuturor forțe-
lor, capacităților și aptitudinilor umane și
- de a contribui la propășirea națiunii românești,
a statului român unit; la ridicarea acestui neam
printr-o educație cît mai conformă cu ființa lui
eternă și misiunea lui istorică.

O asemenea școală nu va putea să-și îndeplinească
nobilă-i misiune decît atunci cînd va fi puternic ancorată
în realitățile națiunii, cînd se va organiza, nu pe
teorii pedagogice elaborate în alte condiții social-isto-
rice, ci pe cercetările de la noi. Școala noastră naționa-
lă și principiile ei - susține Onisifer Ghibu - trebuie să
izverască din sufletul poporului român, din starea lui în

care se găsește la un moment dat, ca și din dezvoltarea sa istorică și din idealul spre care năzuiește, să exprime spiritualitatea specifică acestui popor și să pornească de la cerințele comunității sociale de pe aceste meleaguri.

"În ochii mei de pedagog - susține Onisifer Ghibu - școala, oricât ar fi ea de bine utilată cu localuri, cu biblioteci, cu ateliere și cu dascăli titrați și bine salariați și activi, nu valorează nimic dacă nu este încadrată pe de-a întregul în sufletul și în viața națiunii și în idealurile ei morale și umane și dacă ea nu oglindește fidel această națiune în tot ceea ce are ea mai de preț și mai caracteristic"¹.

Aceasta este școala pentru care a militat cu ardoarea și tenacitatea care l-au caracterizat pe cel pe care avem cinstea să-l omagiem astăzi.

Este o școală întemeiată pe o pedagogie a valorilor românești, școală înălțată pe virtuțile specifice națiunii române, pe valorile social-politice și culturale ale acesteia și nu ale unei alte națiuni, este o școală care, așa cum dorea Onisifer Ghibu, își propune să dezvolte însuși fondul sufletesc al poporului, să nu-l deformeze și să-l înstrăineze de sine însuși; o școală care să afirme și să cultive valorile proprii ale acestui popor, făurite în lumina dezvoltării sale istorice, a idealurilor sale de cultură și privite toate sub specie aeternitatis².

1. O.Ghibu, O spovedanie. Pe marginea unei scrisori primite de la un grup de pedagogi bucureșteni, din vol. Pentru o pedagogie românească, E.D.P., 1977, p.212.
2. Cf. O.Ghibu, Universitatea Daciei Superioare și pedagogia românească, în vol. Pentru o pedagogie românească, p.308.

Profundul său atașament pentru trecutul și valorile perene ale poporului român l-au determinat să vadă în școală o sinteză a celor mai reprezentative valori social-culturale zămislite în timp, ale acestuia și prin ele - instrumentul principal al formării și dezvoltării unei personalități umane puternice, și viguroase care să reprezinte adevărată vigoarea spirituală a acestui popor.

În viziunea lui Onisifor Ghibu, misiunea educativă a școlii urma să se călăuzească după cele trei mari co-ordonate axiologice: cele de bine, adevăr și frumos.

În acest sens, activitatea școlii nu putea fi pusă decât pe o bază dublă - una națională și alta practică, în același timp -, în măsură să contribuie efectiv la cultivarea cu prioritate a valorilor social-culturale specifice poporului român, încorporate în această triadă axiologică. Dragostea de patrie și dragostea de munca intelectuală și practică - spune Onisifor Ghibu - trebuie să fie puse mai presus de orice, să devină axul principal în jurul căruia trebuie să graviteze toate celelalte valori se dau conținut întregii activități școlare.

Principala îndatorire a școlii este prin urmare - în concepția pedagogului astăzi sărbătorit - cultivarea iubirii de neam și de patrie, a iubirii de limbă și de tradiție, virtuți de căpățîi ale oricărui absolvent al acestei instituții sociale. De aici, importanța covârșitoare atribuită educației naționale, adică educației patriotice, educării copiilor și tineretului în spiritul nemărginitei dragoste pentru lecurile și ținuturile naționale, pentru patrimoniul cultural local. "Patriotismul general" spune Onisifor Ghibu, se întemeiază pe "patriotismul local", care, la rîndul lui, se cultivă pe baza cunoașterii documentelor scrise, a monumentelor, tradițiilor

ler și legendelor locale. Iubirea de căminul părintesc, iubirea de glia părintească, respectul strămoșilor și al întregii moșteniri - limbă, port, datină - sînt un puternic mijloc de educație.

Educația patriotică a întregii națiuni avea să cultive în rîndurile maselor sentimentul unității culturale și politice a neamului românesc, ideea și năzuința de independență și de suveranitate, sentimentul datoriei naționale, izvorită din convingerea morală - valori ale eternului românesc, ale trecutului și prezentului, ale viitorului. Toate acestea împletite strîns cu o insistență cultivare a altor valori social-morale ce dau distincție poporului nostru. Astfel, arată Onisifor Ghibu, prin tot ceea ce face școala, ea va urmări să opună sentimentul altruismului, al colectivismului, al solidarității de grup, celui al egoismului și individualismului. De mici, elevii trebuie făcuți, arată Onisifor Ghibu, "să înțeleagă că omul nu trăiește în lumea asta numai pentru sine, (...) ci prin obște, de la care își are totul - și viața și putința de a trăi în lume"¹. Copiii, tinerii, trebuie "să devină oameni de caracter, pe care nu-i stăpînește nici invidia, nici fătărnicia, nici minciuna, nici banul"².

Școala "va avea să-și pună întreaga activitate în slujba adevărului, pe care să-l servească fără nici o considerație laterală", ferind copiii și tinerii de influențele nefaste ale prejudecăților și superstițiilor; ei nu trebuie mințiți pentru nici un motiv. "Realitatea trebuie să le fie dezvăluită fără nici un gînd ascuns. Numai pe cunoașterea adevărului se poate ridica o viață

1. O. Ghibu, Îndreptar metodic, în vol. Pentru o pedagogie românească, p. 157.

2. Ibidem, p. 162.

morală, rednică, atât pentru individ, cât și pentru obște... Școala va trebui să înlăture tot ce în viața poporului nu este propria adevărului, arătând că fiecare om are datoria de a munci pentru biruința adevărului¹.

În fine, Onisifer Ghibu atrage atenția cultivării cu stăruință pe băncile școlii a dragostei de frumos - sentiment atât de adânc înrădăcinat în ființa neamului nostru. "Copiii - susține el - trebuie obișnuiți de mici să iubească frumosul"², de aceea tot ceea ce înconjoară școlarii, să fie potrivit cu înclinările sufletești ale poporului nostru - iubitor al frumosului.

Iată, prezentată într-o formă succintă, desigur, matricea valorilor social-culturale în care școala românească- așa cum era concepută de Onisifer Ghibu - avea să modeleze zi de zi, cu stăruință și răspundere, spiritualitatea tinerelor generații în conformitate cu spiritualitatea poporului nostru.

Așa a gândit Onisifer Ghibu despre școală și destinul școlii. Dincolo de limitele concepției sale filozofice, social-politice - pe fundamentul căreia a construit o pedagogie a școlii, ce afirmă necesitatea interiorizării de către generațiile tinere a valorilor unei societăți globale, nediferențiate sub raportul structurilor de clasă - ideile sale își păstrează și astăzi actualitatea și vitalitatea și avem datoria să ducem mai departe ceea ce marele pedagog a gândit și simțit pentru destinul școlii și neamului nostru.

1. Ibidem.

2. O.Ghibu, Indreptar metodic, în vol. Pentru o pedagogie românească, p.166.

ONISIFOR Ghibu ȘI CERCETAREA PEDAGOGICĂ

Conf.univ.dr.Dumitru Muster

Ca pedagogi, sîntem recunoscători Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură că a inclus pe lista marilor personalități ale științei și culturii, comemorate în acest an, și un reprezentant român al pedagogiei - această știință prioritară între științe¹ -, fiindcă, prin școală și prin educația permanentă, prin mijloacele de comunicare în masă pe care le pune în funcțiune științifică, mai bine sau mai slab, după cum cercetarea fenomenului educației este mai organizată și mai complexă sau mai redusă și neafirmată, formează omul creator în toate celelalte domenii ale vieții, culturii, științei, tehnicii și în vederea integrării sociale fericite și utile în "cetatea educativă" preconizată de UNESCO². Profesorul Ghibu, sărbătoritul nostru de astăzi, constata, încă din anul 1941, că "cea mai mare problemă a timpului nostru nu este nici problema înarmării, nici problema economică, ci problema educației"³, afirma, deci, încă de atunci - înainte de UNESCO - menționatul caracter prioritar al științei educației, pedagogia.

Privind spre sărbătorit, trebuie să spun de la început, că m-am întrebat, ca militant pentru constituirea unei științe pedagogice, dacă este posibil să se arate,

- 1.v. D.Muster, Aptitudinea didactică și cultura pedagogică. În volumul "Perfecționarea activității metodice în școală", editat de "Revista de pedagogie", București, 1980.
- 2.v. Edgar Faure (și colectiv), A învăța să fii. Un raport UNESCO, trad. București, Editura didactică și pedagogică, 1974, partea a III-a, Către o Cetate educativă.
3. Onisifor Ghibu, Prolegomena la o educație românească, București, Cultura românească, 1941, p.865 (cap.X, "La cea mai grea răspundere istorică a destinului României", articolul "Dogma vremurilor noi: Educația națiunii").

de pe poziția unei științe a educației, contribuția pedagogului sărbătorit la împlinirea sarcinilor teoretice și aplicative ale acestei pedagogii-știință.

Pentru răspuns, să-i cercetăm opera. Dar Onisifor Ghibu, chiar pentru e viață ca a sa, de aproape nouă decenii, a activat și a publicat mult, a scris și mai mult - în multe domenii, nu numai în pedagogie - și, datorită atitudinii sale militante, combative, perseverente, a scris cu reluări, reveniri revizuite, adăugite, precizate.

Ca un ghid în interpretarea operei, m-am adresat întâi, cum este firesc, istoricilor pedagogiei. În prima asemenea lucrare de la noi (care, însă, cuprinde și istoria învățămîntului), "Istoria pedagogiei românești" (Bacău, Tip. "Gutenberg", 1929), a lui Grigore Tabacăru și Constantin Moscu, Onisifor Ghibu este repetat citat (de 18 ori), din scrierile sale de istoria pedagogiei și istoria învățămîntului, dar nu i se rezervă nici un loc în capitolul "mișcarea pedagogică", ceea ce mi se pare o lipsă, fiindcă "istoria pedagogiei" și "istoria învățămîntului" sînt, tîtuși, - dacă nu știință pedagogică propriu-zisă, care să contribuie direct la dezvoltarea conținutului Pedagogiei - importante științe interdisciplinare în sistemul științelor pedagogice (situație similară: "istoria medicinei" - "științe medicale"). Istoriile pedagogiei ulterioare, din pricină că - exceptînd pe cea mai recentă - echivalează oarecum istoria pedagogiei cu istoria catedrelor de pedagogie din universități (descriu cu precădere viața și opera titularilor catedrelor de pedagogie), îl menționează, evident, și pe profesorul universitar Ghibu.

Astfel, Șt. S. Bărsănescu, "Istoria pedagogiei românești" (București, Societatea română de filosofie, 1941), spune că Ghibu "ocupă în pedagogia românească un loc a-

parte, prin studiile sale de istorie a manualelor didactice, de istorie a învățământului din Ardeal și de politică școlară, dar mai ales prin lupta sa pentru naționalizarea școlilor din Ardeal" (p.157), cu precizările că "una dintre cele mai valoroase scrieri științifice ale lui O.Ghibu este lucrarea „Din istoria literaturii didactice românești“ și că "atât conținutul cât și subiectele lucrărilor lui O.Ghibu îl înfățișează pe autor ca pe un pedagog naționalist, în sensul că pe el îl preocupă temele pentru trezirea conștiinței naționale și promovarea școlii românești"(p.158); interpretăm, deci, că O.Ghibu este "istoric al învățământului" și "om politic de școală", fără să fie afirmată o contribuție la dezvoltarea conținutului științei educației.

Cu puțină ani înainte, același istoric al pedagogiei, Șt.Bărsănescu, în "Unitatea pedagogiei ca știință" (Iași, Tip.Terek, 1936), lucrare documentară pedagogică amplă, nu îl menționează deosebi pe O.Ghibu; ediția a II-a a aceleiași lucrări (București, Editura didactică și pedagogică, 1976), îl trece pe O.Ghibu în enumerări (ca la p.253), dar îi consacră și circa o pagină (p.131 + p.262), unde îl declară "pedagog însemnat care a militat pentru înființarea și buna organizare a școlilor românești din Transilvania, un istoric activ al școlii românești și autor al unei valoroase opere de pedagogie istorică"(p. 131), "pedagog militant" (p.262) - deci similar caracterizării anterioare, tot istoric și om politic. Cu o notă în plus, de mare importanță pentru definirea lui O.Ghibu ca pedagog: consideră, anume, că "militant al unei pedagogii românești, care să realizeze «organicitatea și unitatea educației pe temelii proprii poporului»", Ghibu apreciază că pedagogia nu reprezintă atât o disciplină științifică autonomă, cât «un mijloc de interpretare și de realizare optimă a idealului etic și etnic al neamului

noastră, în cadrul umanității » " (p.262).

Pentru Harmona Zaharian, în "Pedagogia românească interbelică. O istorie a idelilor educative" (București, Editura didactică și pedagogică, 1971), O.Ghibu "s-a ocupat serios de istoricul instituțiilor școlare românești din Transilvania și a fost antrenat în teată perioada de după război în cele mai variate funcții legate de politica școlară practică" (p.156) - deci a lucrat în domeniul istoriei și politicii, în înțelesul ce am subliniat anterior; cit privește o "știință a educației de fapt", nu găsește la Ghibu, pedagogic, decât "directive practice în spirit patriotard" (p.155) - ceea ce nu e nicidecum cazul cu O.Ghibu, despre care s-a arătat chiar că "critică maniera fals patriotică" (Ion Gh. Stanciu, "Un militant pentru educația națională", studiu introductiv la Onisifor Ghibu, "Pentru o pedagogie românească", București, Editura didactică și pedagogică, 1977, p.27).

Stanciu Stoian, "Pedagogia modernă și contemporană" (București, Editura didactică și pedagogică, 1976) - o lucrare care menționează în cuvântul introductiv diferențierea dintre "istoria învățămîntului" și "istoria gîndirii pedagogice" (p.9) -, face și portretul (viața și opera) profesorului universitar O.Ghibu (p.160-161), considerînd că "partea cea mai solidă a operei pedagogice a lui O.Ghibu este fără îndoială aceea care se referă la istoria școlii românești și cu deosebire la literatura didactică" (p.160) - iarăși istorie, nu pedagogie propriu-zisă, dar găsind că, "dintre lucrările lui Onisifor Ghibu, aceea care este consacrată în întregime pedagogiei sistematice poartă titlul «Despre educație»" (p.160), fiind numai o lucrare de "pedagogie sistematică" și încă dintre cele de început (1911, 35 p.), printre zeci de alte lucrări ulterioare, între care și "Pre-

legomena la o educație românească" (1941, 903 p.).

Recent, Ion Gh. Stancin, "Școala și pedagogia în secolul XX" (București, Editura didactică și pedagogică, 1983), o "istorie" care discerne - cum se vede din titlu - între învățămînt și pedagogie și care concepe istoria pedagogiei - de altfel, conform înțeleșului propriu - ca o istorie care "să releve direcțiile principale manifestate în teoria pedagogică", deci caută să ofere o imagine cuprinzătoare asupra mișcării de idei în domeniul pedagogiei" (p.5), găsește un loc lui Onisifor Ghibu în "mișcarea de idei în domeniul pedagogiei" (în acord cu cele ce relevase același autor în studiul introductiv anterior citat și, încă mai de multă vreme, Șt. Bârsănescu, în partea de apreciere ca pedagog, nu ca istoric, din "Unitatea pedagogiei contemporane ca știință, ediția a II-a): la O. Ghibu, poziția în problemele educației, "mai ferm exprimată, mai combativă" este "ideea constituirii unei pedagogii întemeiate pe cercetarea realităților naționale și sociale românești" (cap. 4.2.2. "Pentru o educație ancorată în realitățile românești", p.80).

Iată dar, după acest lung drum prin istoria pedagogiei românești se confirmă că Onisifor Ghibu are, în această istorie, un loc de pedagog, nu doar de istoric al pedagogiei și învățămîntului și de luptător pentru o școală națională, de autor de lucrări politice, filosofice, teologice, literare. Dar tot nu știm, decît ca o indicație - pe care o vom lua în considerare - ce poziție ocupă pedagogul Onisifor Ghibu din punctul de vedere al științei pedagogice, al pedagogiei care utilizează cercetarea științifică, inclusiv cea experimentală, pentru construirea corpului său de cunoștințe și de norme de aplicare, spre deosebire de cele anterioare, de-a lungul istoriei omenirii, "pedagogia empirică" și "pe-

dagogia filozofică". Are merite, din acest punct de vedere? Studiindu-i opera, activitatea pedagogică, în contextul conceperii științei pedagogice cel puțin de câțiva militanți români ai acestei pedagogii (dar cu valabilitate pentru pedagogia în general, de pretutindeni), răspunsul este afirmativ.

1. Un aspect, cu o notă originală, în opera pedagogică a lui Onisifor Ghibu, privește lărgirea domeniului de cercetare al științei pedagogice.

Ne oprim, pentru un prim contact pe care-l considerăm edificator, la teza sa de doctorat (teza de doctorat este oarecum definitorie pentru orientarea vocațională a unui om de cultură, fiindcă, apoi, orientarea spre un post profesional este, uneori, chestiune de conjunctură, de concurs de împrejurări); teza este în pedagogie: "Utracvismul modern sau bilingvismul în școală" (Der moderne Utracvismus oder die Zweisprachigkeit in der Volksschule, Langensalza, 1910), un studiu de pedagogie, cu cercetarea realităților școlare naționale din Transilvania vremii, cu propuneri de soluții adecvate (și Ghibu era în vîrstă de 27 de ani, ceea ce interesează, de asemenea, pentru orientarea vocațională a sa).

Curînd va mai publica - era referent școlar în Consistoriul arhidiecezei greco-ortodoxe române a Transilvaniei - "Cercetări privitoare la situația învățămîntului nostru primar și la educația populară" (Sibiu, Tip. arhidiecezană, 1911, 139 p.), prevenindu-ăe că "vor fi multe date seci și cifre în acest raport, dar acestea adeseori pot vorbi cu mult mai elocvent decît cuvintele cele mai frumoase" (p.2). Cartea este, în termenii metodologiei cercetării pedagogice actuale, o cercetare constatativă, utilizînd anchete printre învățători și anchete în documente școlare, în toate cele 3 capitole (I. Starea școlilor, II. Situația învățătorilor, III. Activitatea

extrașcolară și educația populară); "Încheierea" propune, după ce "am văzut relele" (p.138), măsuri de intervenție.

Încă de la începutul activității evident pedagogice, putem reține o contribuție a pedagogului O.Ghibu pe linia pedagogiei-știință, contribuție care, ulterior, este afirmată clar: obiectul de cercetare al pedagogiei nu este numai elevul și clasa de elevi - într-un aspect care apropie cercetarea pedagogică de "pedagogia psihologică", de "pedologie" -, ci și națiunea, cercetată în istoria sa, cu descifrarea devenirii sale (nu cercetată etnografic-precum la etnopedagogul S.Mehedinți¹- ori sociologic, precum la sociologul D.Gusti²).

O.Ghibu prezintă clar realitatea pedagogică de cercetat: "individ și națiune"³. Și subliniază importanța

1. S.Mehedinți, Trilogii. Știința-scoala-viața. București, Cugetarea, 1940; Academia, instituție etnopedagogică. Institutul-organizare internațională, București, Academia Română, 1941.

2. D.Gusti, Știința și pedagogia națiunii, București, Academia Română, 1941.

3. Onisifor Ghibu, Puncte cardinale pentru o concepție românească a educației, în volumul antologie "Pentru o pedagogie românească", București, Editura didactică și pedagogică, 1977, p.319.

Similar aproape, dar fără aceeași perseverență și combativitate, și Grigore Tabacaru, pionier în pedagogia științifică experimentală de orientare "pedologică" (domeniul de cercetare este elevul și clasa de elevi), pune "mult temeii pe pedagogia poporului român" (1905), consideră că "o cultură adusă de peste graniță nu poate avea valoare practică dacă nu este în strins acord cu aceea care este în conștiința societății și inspiră actele ei zilnice. Lucrul de împrumut sau cumpărat de la un negustor vestit nu poate să aibă trăinicia lucrului făcut de minile noastre" (1905) și afirmă, programatic, că "noi facem aceeași politică săvârșită de Petru Maior și de Șincai, când își apărau cu îndrăzneală convingerile despre istoria și drepturile românilor" (1905) și "Cuget la o pedagogie națională, izvorită din însăși viața celor ce alcătuiesc națiunea română" (1906). Citatele sînt din volumul antologie "Scrieri pedagogice", București, Editura didactică și pedagogică, 1979, p.34, 35, 41, 79.

cercetării realității "națiune" în multe scrieri, de-a lungul unui răstimp impresionant de ani și, de repetate ori, în diverse forme: "școala noastră trebuie să plece mai întâi de la sufletul românesc" (anul 1909 - "Părerii cu privire la o nouă fundamentare a învățămîntului primar"¹); "Am fost preocupat în permanență nu numai de o anumită concepție de educația națională, ci de concepția educației națiunii"; "În ochii mei de pedagog, școala - oricît ar fi ea de bine utilată cu localuri, cu biblioteci, cu ateliere și cu dascăli titrați și bine salariați și activi - nu valorează nimic dacă nu este încadrată pe de-a întregul în sufletul și în viața națiunii și în idealurile ei morale și umane, și dacă ea nu reeglîndește fidel această națiune în tot ce are ea mai de preț și mai caracteristic" (1938 - "O spovedanie"²); "pe noi nu ne interesează educația ca atare, ci educația poporului român, a națiunii române, ca fapt istoric și actual și ca piedestal pentru viața de mîine a națiunii" (1941 - "Prolegomena la o educație românească"³); la Institutul de pedagogie și educația națiunii se începe activitatea "de fixare a unei concepții despre educație în conformitate cu geniul neamului românesc, cu tradiția lui mai mult decît milenară, cu situația lui de astăzi, cu voința lui de a trăi, de a lupta și de a birui, și cu misiunea lui istorică"; "pedagogia înseamnă o trăire de fiecare clipă în mijlocul națiunii, prin forțele tradiționale, actuale și viitoare ale națiunii (trăite virtual prin anticipare) și în vederea întăririi și măririi națiunii, în cadrul umanității și al istoriei. În această trăire, individul își găsește fericirea, nu în progresul

1. Studiul republicat în volumul antologic Pentru o pedagogie românească, București, Editura didactică și pedagogică, 1977, p.259.
2. Ibidem, p.292 și 297.
3. Ibidem, p.304.

său egoist, ci în conștiința că, prin contribuția sa, marele individ care este națiunea se afirmă în grad maxim și optim, și că el - individul - trăiește în eternitate prin aportul adus la progresul națiunii" (1944 - "Puncte cardinale pentru o concepție românească despre educație"¹); "fiecare popor trebuie să-și aibă și pedagogia sa. (...) Baza pedagogiei mele - spre deosebire de aceea a antecesorilor mei - este în mai mare măsură istoria, decât antropologia, psihologia sau etica. Căci numai istoria ne arată ce este în sufletul unui popor și ce au făcut din acesta vremurile trecute, în diferitele ei epoci. Românul de astăzi nu este un «om» oarecare, cu anumite dispoziții naturale... ; el este un fiu al unui neam care a îndurat o anumită soartă" (1953 - "Încercare de expunere genetică a gândirii, devenirii și activității mele pedagogice. Mărturisiri"²).

Cu spiritul său accentuat combativ, Ghibu a subliniat susținerea "națiunii" ca obiect de cercetare al pedagogiei, considerând că trebuie să-și afirme o distanțare de "pedagogia generală", de "pedagogia sistematică", chiar de "pedagogia științifică" și de "pedagogia experimentală"³, deși el însuși, din poziția de cercetător al acestei realități - națiunea - cu care lărgeste domeniul cercetării pedagogice, a întreprins cercetări (am comentat anterior volumul de "Cercetări privitoare la situația învățământului nostru primar și la educația populară", 1911), a propus ca o completare a catedrei sale de "pedagogie și istoria pedagogiei" un post de profesor agregat, în care a fost numit un pedagog experimentalist și pedo-

1. Ibidem, p. 326, 327-328.

2. Ibidem, p. 344-345.

3. Să se vadă diverse studii republicate în volumul antologic anterior menționat, p. 326-327, 342, 303-304, 330.

log (Vladimir Ghidionescu, 1919) și o conferință de pedagogie experimentală¹, a prevăzut în planul "Institutului de pedagogie și de educația națiunii", de pe lângă Universitatea din Cluj, teme de cercetare experimentală, un Laborator de pedagogie experimentală a națiunii, școli experimentale², a cerut studenților săi, pentru lucrări de seminar, și teme de pedagogie experimentală³, a condus anchete cu studenții⁴.

Cuprinderea "națiunii" în domeniul de cercetare al pedagogiei implică în primul rând cercetări privind realitățile pedagogice naționale, cercetări locale - precum cele asupra "vetrelor educației" (familia, școala, satul și orașul, națiunea, istoria), indicate în statutul "Institutului de pedagogie și de educația națiunii" de pe lângă Universitatea din Cluj (cu activitatea comentată anterior) - și scăderea importanței cercetărilor de orientare pedologică privind un "tip general" de elev, valabil oriunde în teorie, dar inexistent de fapt. (Paralel trebuie să slăbească și uzul/abuzul citării unor cercetări și studii pedagogice de pretutindeni de pe glob: orice carte de un autor străin, uneori nu de prima categorie, este preferată adeseori cercetărilor valoroase locale; ale unui cercetător român). Aceasta și susține știința pedagogică: constituirea unei pedagogii - respectiv

1. O.Ghibu, Dictatură și anarhie, Sibiu, Tip. "Dacia Traiană", 1944, p. LIII și LI.
2. Să se vadă Puncte cardinale pentru o concepție românească a educației, Sibiu, Tip. "Dacia Traiană", 1944, republicat în volumul antologie anterior citat, p. 320, 321, 322; asemenea, Universitatea din Cluj și institutele ei de educație, Cluj, "Ardealul", 1922, p. 92 și 94.
3. Să se vadă Teme de lucrări de seminar și de examen, în volumul antologie anterior citat, p. 347-356.
4. Manuscris în Fondul O.Ghibu, Fond B, dosar 376 și 378, la Arhivele Statului.

a unei educații - românești prin cercetări asupra realității românești¹.

Profesorul Onisifor Ghibu înalță însă la cel mai ridicat nivel acest punct de vedere, cu coloratura combativă care-l caracterizează. Iată câteva din susținerile sale ? "Am înțeles să fiu la această catedră altceva decât o simplă mașină de lecții sau un prezumțios auter de teorii și de cărți savante, care să ateste cât de mult sînt la curent cu tot ce se gîndește și se scrie în cele cinci continente ale Universului. Indiferent de politica școlară la ordinea zilei și de evoluția generală a pedagogiei românești de după război, preocupările mele au mers în mod permanent în direcția elaborării sistematice a unei pedagogii românești". Despre cursurile de pedagogie generală ale colegilor profesori de la celelalte universități crede că "asemenea lucrări - adeseori roade ale unor abstracțiuni și ale unor influențe străine, și nu ale unor experiențe și trăiri proprii, în cadrul mediului nostru etnic, al istoriei noastre și al destinului nostru - pot să fie mai curînd stricătioase decât folositoare. Căci ele, neplecînd de la noi înșine, de la felul nostru de a fi și de a trăi - sufletește și material -, de la nevoile noastre concrete și de la idealurile specifice pe care trebuie să le cultivăm, prin ideile, metodele și sistemele împrumutate mai mult sau mai puțin din viața și experiența străină, din alte locuri și din alte vremuri, contribuie mai mult la deformarea sufletului ro-

1. v., spre exemplu, Dumitru Muster, Contribuții critice la constituirea pedagogiei ca știință, în "Revista de filosofie", 1940-1944.

Să se vadă și I. I. Gabrea, Semnificația unui memoriu de studii, titluri și activitate, Cîmpulung, Tip. Vlădescu, 1943; "Realitățile pedagogice românești ne-au fost astfel principalul obiectiv al cercetărilor noastre, cu gîndul că spre ele trebuie să-și îndrepte și acțiunea practică de ameliorare"(p.5).

mănesc decât la înzdrăvenirea lui". "Pedagogia pe care o înfățișează, fragmentar, volumul prezent nu este un rod al unei bogate lecturi de studii pedagogice publicate de diferiți specialiști germani, francezi, italieni, americani etc., nici al unor îndelungate speculații teoretice proprii, ci este o idee și o acțiune trăită cu intensitate maximă"; Ghibu afirmă și "o voință hotărâtă de a ieși din marasmul pedagogic tradițional în care ne-a împotmolit o concepție facilă luată de-a gata din școlile străine"¹.

3. Altă caracteristică a operei pedagogice a profesorului Onisifor Ghibu în contextul pedagogiei științifice privește, mai ales și cu aceeași combativitate cunoscută, activitatea pedagogică practică, pe liniile a ceea ce se numește - și pentru pedagogie - raportul "știință-industrie"², adică aplicarea în școală și în societate, în viață, a cuceririlor teoretice ale științei pedagogice, precum și intuirea de soluții la problemele pedagogice

1. Să se vadă diferite studii, republicate în volumul antologic citat, p.295, 303, 304, 340.
2. Dumitru Musteș, Contribuții critice la constituirea pedagogiei ca știință (extras din "Revista de filosofie", nr.3-4, iul.-dec. 1940, p.6). Să se vadă, despre "industria" pedagogică și Dimitrie Todoran, Introducere în pedagogie, Cluj, Tip. Cartea românească, 1946, p.122-128. Tot Dimitrie Todoran, Psihologia educației, Sibiu, Cartea românească, 1942, consideră - acum afirmația este curentă - că "este timpul ca cea mai vastă întreprindere a societății omenești - formarea educativă - să fie scoasă de sub tirania erzielilor de tot felul și să fie organizată rațional, în dependență de adevărul științific" (p.VIII). Să se vadă - ca și în completare la nota 1 p.11 - și studiul introductiv la Em.M.Brandza, Antologie de texte pedagogice, București, Editura didactică și pedagogică, 1973, p.35-37.

încă nerezolvate științific¹, adică - în chiar cuvintele profesorului Ghibu - "expresiuni spontane ale unor nevoi stringente ale vremii"².

În aceste direcții, profesorul O.Ghibu a considerat - la fel cum apreciază și că "adevăratul filozof nu este numai un teoretician; el este și un practician de cea mai nobilă speță"³ - ca datorie de cea mai înaltă importanță a unui pedagog-cercetător al realității națiunii, să fie educator al națiunii, și anume fiindcă îl obligă rolul de pedagog, la un nivel înalt și la un grad puternic de tensiune: "educația este - mai presus de toate - operă de eroism, nu de calcul"⁴. "Și dacă ei /pedagogii/ sînt numai «savanți», tobă de carte, și «specialiști», doctrinari sau experimenteratori, și nu sînt mari inspirați și mari creatori, dacă ei nu sînt apostoli și evangheliști ai unor credințe fanatice pentru care să fie gata în orice clipă a aduce jertfa supremă, ei sînt numai cu numele pedagogi"⁵. Astfel, pentru sine; "socoteam că aş comite un adevărat act de trădare națională dacă m-aş închide între cei patru pereți ai cabinetului meu de studiu și m-aş îndeletnici cu studii «savante» de pe-

1. A se vedea Bogdan Suchodolski, Le renouvellement de la pédagogie, în "Paideia", Revue pédagogique internationale. Publication annuelle, Warszawa, Polska Akademia Nauk, III, 1973; "Practica pedagogică (școala) nu este încă confirmată, în numeroase aspecte, de cercetarea pedagogică. Este cu totul firesc: societatea umană are nevoie imediat de o școală în stare de funcționare completă; societatea a creat-o empiric, n-a așteptat un proiect științific integral, pe care pedagogia i l-ar putea oferi la o dată viitoare, încă necunoscută" (p.47).
2. Onisifor Ghibu, Incercare de expunere genetică a gîndirii, devenirii și activității mele pedagogice, Mărturisiri, în volumul antologic anterior citat, p.345.
3. Onisifor Ghibu, Dictatură și anarhie, Sibiu, Tip. "Dacia Traiană", 1944, p.118 (subliniere D.M.).
4. Onisifor Ghibu, Puncte cardinale pentru o concepție românească a educației, în volumul antologic menționat anterior, p.33e.
5. Ibidem, nota 22, p.342.

pedagogie științifică, publicând lucrări mai mult sau mai puțin masive, menite a pune în lumină vastele mele preocupări de erudit și de a-mi crea un nume de «mare pedagog», în țară și în străinătate. Am preferat, în locul unei asemenea activități «academice», ce mi-ar fi putut aduce și glorie, și situații, și stimă, și avere, o luptă de fiecare zi pe terenul problemelor mari de viață ale neamului și ale statului român¹. "Eu m-am ferit în întreaga mea viață să fiu «pedagog» în sensul originar al acestui cuvânt - adică îngrijitor de un copil sau de mai mulți copii -, pedagog în sensul obișnuit și strimț al cuvântului de învățător de teorii educative și de practici școlare mai mult sau mai puțin mecanice. Idealul meu de pedagog a fost acela de pedagog al națiunii, în sensul că pedagogul este un glas al națiunii sale, privită s u b s p e c i e a e t e r n i t a t i s, cu tot ce o constituie. El trebuie să fie identificat cu întreaga ființă a ei și cu întreaga misiunea ei în această lume, lucrând din toate puterile sale pentru punerea în valoare a tuturor potențelor ei". "Pedagogul nu este cel ce a învățat pedagogia și o are în degetul său cel mic, ci acela care întrebuintează tot ce este omenește cu puțință, pentru a se înnobila și perfecționa pe sine și a înnobila, perfecționa și întări pe frații săi și națiunea sa, și prin aceasta umanitatea însăși". "Noi propovăduim o pedagogie care se desprinde din noi înșine, așa cum ne-am format în cursul istoriei, prin noi și prin ceea ce am fost și sintem în stare să asimilăm în mod organic de la umanitate, prefăcând învățătura în gând, în puțință și în faptă proprie". Institutul de pedagogie și de educația

1. O.Ghibu, Prefața la Anuar pedagogic 1943, în manuscris, la Arhivele Statului, Fondul O.Ghibu.

națiunii, care - cum se spune într-o caracterizare a sa - "nu este un așezământ de simple studii teoretice, ci și de inițiative și de experiențe educative naționale", prevedea printre scopuri "de a face să străbată aceste principii și metode (privitoare la ființa, educația și progresul națiunii române, în conformitate cu specificul etnic și cu destinul de peste veacuri al acestuia) în cercurile cele mai largi ale întregii națiuni și de a ajunge și la cunoștința lumii străine (...), de a iniția măsuri practice în vederea punerii în aplicare cât mai sistematică și mai efectivă a acestor principii și metode"¹.

X

În concluzie, trebuie să constatăm că, din punctul de vedere al științei fenomenului educației, pedagogul Onisifor Ghibu are cel puțin cele trei merite menționate: a susținut lărgirea domeniului de cercetare al științei pedagogice, prin includerea - alături de "elev" și "clasa de elevi" - a națiunii, cercetată în istoria sa; implicit, a militat pentru cercetări asupra realității românești; a desfășurat o largă, susținută, continuă și combativă activitate educativă, ca aspect practic indispensabil al operei de cercetare și de elaborare a ipotezelor pedagogice.

Toate acestea ne îndeamnă să reflectăm nu numai asupra cercetării științifice în pedagogie - domeniu și metode -, dar și asupra sarcinii pedagogului-cercetător de a milita permanent pentru aplicarea în școală, în societate a rezultatelor cercetărilor sale, a susținerilor sale; să nu fie doar pedagog - om de știință, ci și educator în meciul său.

1. Să se vadă diverse studii incluse în volumul antologie anterior citat, p.297, 327, 328, 341, 320.